

ZAPOJENÍ REZISTORŮ VEDLE SEBE

Vzdělávací předmět: Fyzika

Tematický celek dle RVP: Elektromagnetické a světelné děje

Tematická oblast: Elektrické jevy

Cílová skupina: Žák 8. ročníku základní školy

Cílem pokusu je určení velikosti procházejícího proudu nerozvětvenou částí elektrického obvodu i jednotlivými větvemi pomocí proudového senzoru, výpočet napětí na obou rezistorech a výsledného odporu obou rezistorů z naměřených hodnot.

POMŮCKY

Počítač, USB modul USB – 200, proudový senzor NUL – 202, stejnosměrný zdroj napětí, 2 rezistory různého odporu, spínač, spojovací vodiče, krokosvorky

NASTAVENÍ MĚŘICÍHO ZAŘÍZENÍ

2 min

1. K počítači připojíme pomocí kabelu modul USB.

2. K modulu USB připojíme proudový senzor (dále jen ampérmetr).

3. Spustíme program *Neulog*.

4. Klikneme na ikonu *Hledat čidla*.

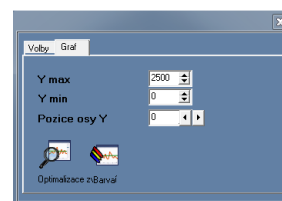
5. Klikneme na ikonu *Pokus s připojením*.

6. V *Okno modulu* klikneme na *Nastavení modulu*.

Záložka *Graf*:

- ponecháme nastavení *Y max*
- nastavíme *Y min* na hodnotu *0*
- nastavíme *Pozice osy Y* na hodnotu *0*

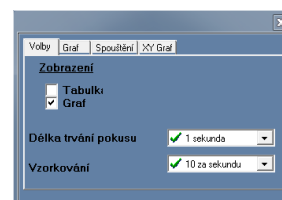
Dialogové okno zavřeme.

7. Klikneme na ikonu *Nastavení pokusu*.

Záložka *Volby*:

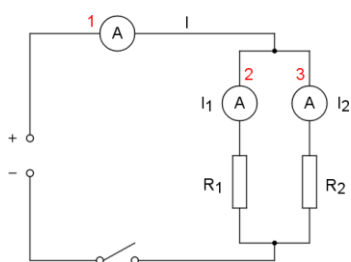
- ponecháme nastavení *Graf*
- nastavíme *Délka trvání pokusu* – 1 sekunda
- nastavíme *Vzorkování* – 10 za sekundu

Dialogové okno zavřeme.

PŘÍPRAVA A SESTAVENÍ POKUSU

3 min

Sestavíme elektrický obvod podle schématu se zapojením ampérmetru v pozici *I*.

REALIZACE POKUSU

10 min

1. Spínačem uzavřeme elektrický obvod.

2. Po ustálení ampérmetru spustíme měření kliknutím na ikonu *Spustit pokus* v liště programu.

3. Po ukončení měření přerušíme spínačem elektrický obvod.

4. V okně grafu klikneme na ikonu *Zobrazit funkce*.

5. Na záložce *Statistika* klikneme na tlačítko *Vypočítat statistiku*. Odečteme průměrnou hodnotu proudu *I*, který prochází nerozvětvenou částí obvodu. Hodnotu zapíšeme do tabulky.

6. Uzamkne grafický výsledek měření kliknutím na ikonu *Zmrazit předchozí graf(y)* v liště programu.

7. Sestavíme elektrický obvod se zapojením ampérmetru v pozici 2 a opakujeme měření podle bodů 1 až 5. Do tabulky nyní zapisujeme průměrnou hodnotu proudu I_1 procházejícího rezistorem R_1 .

8. Před uzamčením grafického výsledku měření provedeme změnu barvy grafu kliknutím na ikonu *Barva* v *Okno modulu*.

9. Uzamkne grafický výsledek měření kliknutím na ikonu *Zmrazit předchozí graf(y)* v liště programu.

10. Sestavíme elektrický obvod se zapojením ampérmetru v pozici 3 a opakujeme měření podle bodů 1 až 5 a 8, 9. Do tabulky nyní zapisujeme průměrnou hodnotu proudu I_2 procházejícího rezistorem R_2 .

11. Z grafického výsledku pokusu i matematickým výpočtem určíme vzájemnou závislost proudů I , I_1 a I_2 .

12. Do tabulky doplníme hodnotu odporu rezistorů R_1 a R_2 udávanou výrobcem.

13. Provedeme výpočet napětí U mezi svorkami každého rezistoru a výsledného odporu R obou rezistorů zapojených vedle sebe.

14. Pokus uložíme kliknutím na ikonu *Uložit pokus* v liště programu.

ZPRACOVÁNÍ VÝSLEDKU POKUSU

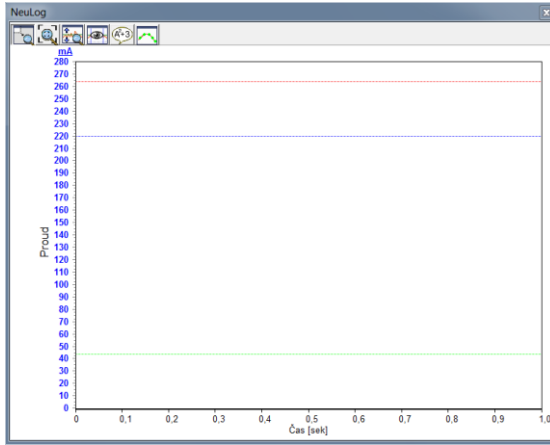
10 až 20 min

POPIS GRAFU

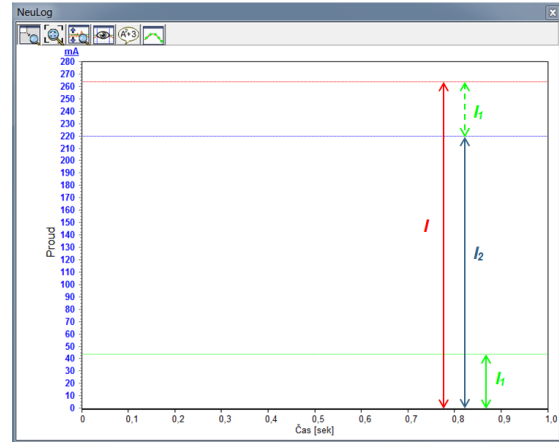

1. Grafický výsledek pokusu zvětšíme kliknutím na ikonu *Optimalizace zvětšení* v okně grafu (*obr. 1*).

2. Popis grafu provedeme s žáky ústně či pomocí vhodného programu na počítači (obr. 2).

obr. 1

obr. 2

Grafický výsledek pokusu dokazuje, že proud I procházející nerozvětvenou částí obvodu je roven součtu proudů I_1 a I_2 procházejících jednotlivými větvemi obvodu.

VÝPOČET VÝSLEDNÉHO ODPORU R OBOU REZISTORŮ

	proud [A]		odpor [Ω]	
nerozvětvená část	I	0,264	R	$16,\bar{6}$
1. větev	I_1	0,044	R_1	100
2. větev	I_2	0,220	R_2	20

Matematické ověření závěru grafického výsledku pokusu:

$$I = I_1 + I_2 = (0,044 + 0,220) \text{ A} = 0,264 \text{ A}$$

Pro oba zapojené rezistory platí Ohmův zákon a jeho užitím lze vypočítat napětí U_1 a U_2 mezi svorkami každého rezistoru při průchodu proudy I_1 a I_2 .

$$U_1 = R_1 \cdot I_1 = 100 \cdot 0,044 \text{ V} = 4,4 \text{ V} \qquad U_2 = R_2 \cdot I_2 = 20 \cdot 0,220 \text{ V} = 4,4 \text{ V}$$

Napětí na obou rezistorech je stejné $U_1 = U_2$, a proto je můžeme jednoduše označit U .

Chceme-li vypočítat výsledný odpor obou rezistorů, pak vlastně hledáme hodnotu odporu R jediného rezistoru, kterým bychom mohli nahradit dané rezistory tak, aby proud I a napětí U byly stejné.

$$I = I_1 + I_2 \qquad R = \frac{100 \cdot 20}{100 + 20} \Omega$$

$$\frac{U}{R} = \frac{U}{R_1} + \frac{U}{R_2} \qquad R = \frac{2000}{120} \Omega$$

$$\frac{1}{R} = \frac{1}{R_1} + \frac{1}{R_2} \qquad R = 16,6 \bar{6} \Omega$$

$$R = \frac{R_1 \cdot R_2}{R_1 + R_2}$$

ZÁVĚR POKUSU

Zapojíme-li v elektrickém obvodu dva rezistory vedle sebe, pak je:

- proud I procházející nerozvětvenou částí obvodu roven součtu proudů I_1 a I_2 procházejících jednotlivými větvemi.
- napětí U mezi svorkami každého rezistoru stejné.
- převrácená hodnota výsledného odporu obou rezistorů rovna součtu převrácených hodnot odporů jednotlivých rezistorů.

PRACOVNÍ LIST ŽÁKA

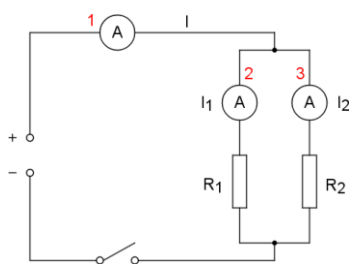
ZAPOJENÍ REZISTORŮ VEDLE SEBE

Jméno a příjmení: .....

Třída: .....

Spolupracovali: .....

Datum: .....

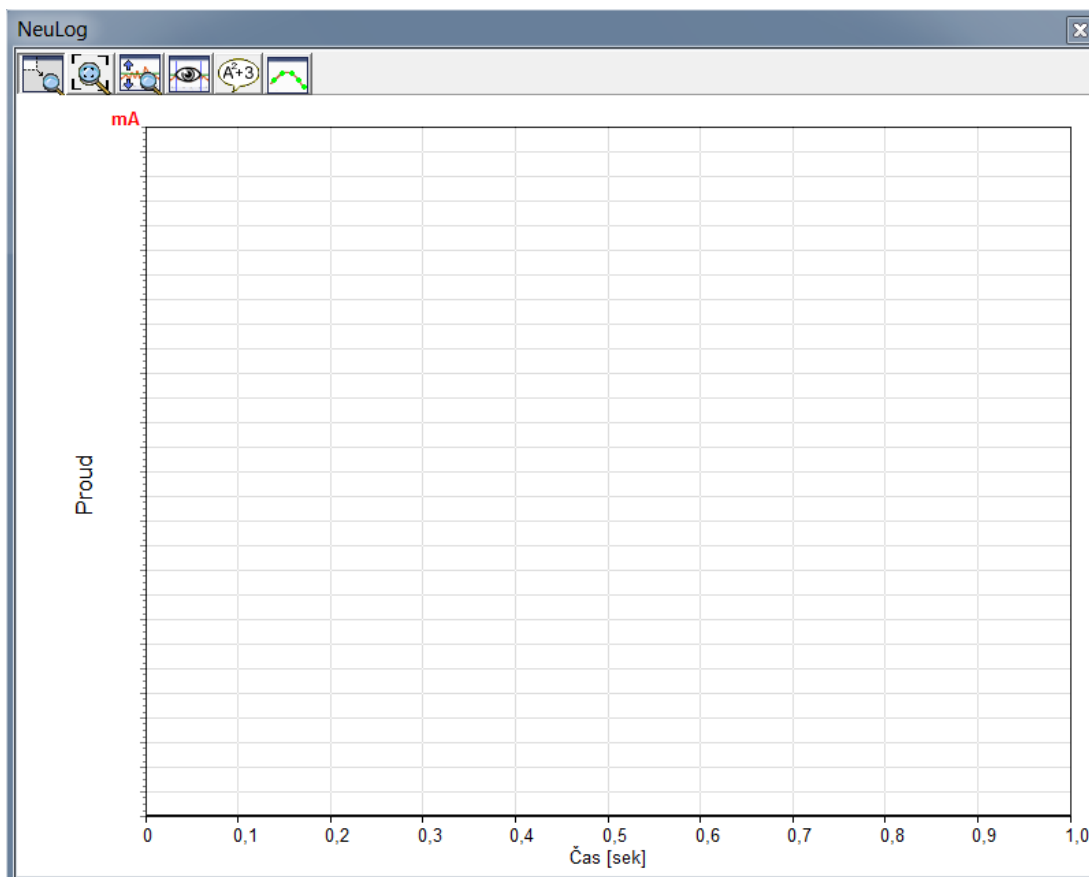

Elektrický obvod sestavíme dle schématu nejprve se zapojením ampérmetru v pozici 1, poté v pozici 2 a nakonec v pozici 3. Pro každé zapojení elektrického obvodu provedeme jedno měření proudu I , I_1 a I_2 .

Určíme vzájemnou závislost jednotlivých proudů měřených v různých částech elektrického obvodu. Z naměřených hodnot vypočteme napětí mezi svorkami každého rezistoru a výsledný odpor obou rezistorů.

ÚKOLY

1. Zakreslete výsledek pokusu. Na ose y (proud) zvolte vhodné měřítko.

2. Z grafického výsledku pokusu odvoďte vzájemnou závislost proudu I procházejícího nerozvětvenou částí obvodu a proudů I_1 a I_2 procházející jednotlivými větvemi obvodu.
3. Do tabulky запиšte naměřené hodnoty proudů a hodnoty odporu jednotlivých rezistorů udávaných výrobcem.

	proud [A]		odpor [Ω]	
nerozvětvená část	I		R	
1. větev	I_1		R_1	
2. větev	I_2		R_2	

- a) Potvrzují naměřené hodnoty proudů graficky odvozenou závislost z úkolu 2?
- b) Vypočítejte pomocí Ohmova zákona velikost napětí U_1 a U_2 mezi svorkami rezistoru R_1 a R_2 . Co pozorujete?
- c) Vypočítejte výsledný odpor obou rezistorů.
- d) Vypočítejte poměr proudů $I_1 : I_2$ a poměr odporů $R_1 : R_2$. Poměry porovnejte a vyslovte závěr.
- e) Porovnejte velikost výsledného odporu rezistorů R s odpory R_1 a R_2 . Vyslovte závěr.

ŘEŠENÍ

2. $I = I_1 + I_2$

3. a) Ano

b) $U_1 = R_1 \cdot I_1$, $U_2 = R_2 \cdot I_2$. Napětí mezi svorkami každého rezistoru je stejné, $U_1 = U_2$.

c)
$$\frac{1}{R} = \frac{1}{R_1} + \frac{1}{R_2}$$

d) Proudů procházející rezistory zapojenými vedle sebe jsou v obráceném poměru než jejich odpory, $I_1 : I_2 = R_2 : R_1$.

e) Výsledný odpor rezistorů zapojených vedle sebe je vždy menší než odpor rezistoru v každé větvi, $R < R_1$, $R < R_2$.